

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Романюк Анатолій Семенович

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

«Політичні доктрини XX і XXI ст.»

для студентів четвертого року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів
2022–2023 н.р.

Затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від 26 серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № 271/7 від 26 серпня 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	9
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	12
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни	15
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів	16
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам	17
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)	17

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <hr/> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна по спеціалізації «Політичні доктрини ХХ і ХХІ ст.»
	Спеціальність <hr/> 052 «Політологія»	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 90		7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студентів – 4,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський)	<i>Лекції</i>
		26 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		13 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		51 год.
<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>		
<i>Вид контролю: екзамен</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Політичні доктрини ХХ і ХХІ ст.» – це нормативна навчальна дисципліна, яка вивчається студентами-бакалаврами четвертого року навчання спеціальності 052 «Політологія». Навчальний курс розрахований на 90 години і вивчається у сьомому семестрі бакалаврату.

Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб розуміти та вміти визначати приналежність текстів та матеріалів до конкретної політичної ідеології/доктрини. Тому у курсі представлено як огляд теоретичних концепцій, так і чітке окреслення індикаторів кожної політичної доктрини/ідеології.

Метою вивчення нормативної дисципліни «Політичні доктрини ХХ – ХХІ ст.» є формування теоретичних знань щодо сутності, форм та причин утворення і еволюції політичних доктрин, які сформувалися/функціонували протягом ХХ ст. і отримали подальший розвиток у ХХІ ст., чинників які зумовлюють їх трансформацію в крос темпоральному вимірі.

Завдання курсу:

- визначити концептуальну логістику розвитку політичних ідеологій ХХ та ХХІ ст.;
- окреслити сутність, особливості та різновиди лібералізму;
- схарактеризувати особливості й різновиди консерватизму;
- означити сутність та основні різновиди сучасних доктрин націоналізму;
- окреслити головні характеристики і параметри конфесійних політичних доктрин;
- визначити спільні та особливі параметри політичних доктрин фашизму та націонал-соціалізму;
- розкрити головні параметри політичної доктрини комунізму та означити напрями сучасної трансформації;
- виявити ключові характеристики політичних доктрин соціал-демократії та означити чинники її кризи;
- прослідкувати сутність та еволюцію політичної доктрини анархізму;
- дослідити чинники та ознаки різних виявів доктрини популізму;
- визначити причини появи та чинники трансформації/хвиль політичної доктрини фемінізму;
- систематизувати основні положення та форми вияву політичної доктрини екологізму.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Політичні доктрини ХХ і ХХІ ст.» студент/студентка буде:

знати:

- концептуальну логістику розвитку політичних доктрин ХХ – ХХІ ст.;
- особливості формування та еволюції політичних доктрин лібералізму, консерватизму, націоналізму, фашизму та націонал-соціалізму, комунізму, соціал-демократії, популізму, фемінізму, екологізму;
- детермінацію політичних доктрин практикою і зворотній вплив доктрин на політичних акторів;
- взаємозалежність і вплив політичних доктрин на еволюцію/трансформацію політичного процесу.

вміти:

- охарактеризувати концептуальні характеристики основних політичних доктрин;
- кваліфікувати політичні тексти щодо їх доктринального позиціонування;
- прослідковувати генезу та концептуальний зв'язок політичних оцінок і вимог стосовно різних політичних доктрин.

У результаті успішного проходження курсу студент набуде загальні компетентності:

- знання предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;

та спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки;
- здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки;
- здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
- здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

Програмні результати навчання:

- вміти критично мислити у сфері професійної діяльності;
- розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення;
- вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки;
- конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу;
- вміти формувати стратегії проведення публічної політики, аналізувати функції та повноваження інституційних та неінституційних акторів в процесі здійснення публічної політики

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Концептуальна логістика розвитку політичних доктрин у ХХ і ХХІ ст.	16	2	2	-	-	6
Тема 2. Політичні доктрини лібералізму	8	4	2	-	-	4
Тема 3 Політична доктрина консерватизму	8	2	-	-	-	4
Тема 4. Політичні доктрини націоналізму	8	2	2	-	-	4

Тема 5. Конфесійні суспільно-політичні доктрини	8	2	-	-	-	4
Тема 6. Політичні доктрини фашизму та націонал-соціалізму	8	2	-	-	-	4
Тема 7. Політичні доктрини комунізму	8	2	-	-	-	4
Тема 8. Політична доктрина соціал-демократії та неомарксизму	8	2	-	-	-	4
Тема 9. Політична доктрина анархізму	8	2	2	-	-	4
Тема 10. Політичні доктрини популізму	8	2	2	-	-	4
Тема 11. Політичні доктрини фемінізму	9	2	2	-	-	5
Тема 12. Політичні доктрини екологізму	8	2	2			4
РАЗОМ	90	26	13	-	-	51

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини ХХ- початку ХХІ ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
2. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

Додаткова література:

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки. – К., 2004.
2. Бабенко С.С. Соціологія гендеру: навчально-методичний посібник – ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008 г. – 44 с.
3. Безансон А. Лихо століття: Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту. Київ: Пульсари, 2007.
4. Віперман В. Європейський фашизм / Пер. В.Швед, Р.Дізер. – К.: Дух і Літера, 2008. – 278 с.
5. Держава Ізраїль: політика і суспільство: навч. посібник/ В.Ханін, А.Романюк, В.Чернін. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 372 с.
6. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію. Київ: Vivat, 2019. 400 с.
7. Енциклопедія політичної думки/ Переклад з англ. за ред. Н.Лісюк. – К.: Дух і Літера. – 2000. – 467 с.
8. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора; Пер. з англ. В.Шовкун; Наук. ред. пер. О.Шевченко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
9. Еспозіто Д. Ісламська загроза. Міф чи реальність?/Переклад з англ. І.Саповського. – Львів: Кальварія, 2004.
10. Іван Павло II. Послання Папи Івана Павла II. – Літопис, 2001.
11. Кармазіна М. Політичні інститути: питання методології дослідження // Історичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 3 – 8.
12. Клаус фон Байме. Політичні теорії сучасності / Пер. з нім. М.Култаєвої та М.Бойченка. – К.: Стилос, 2008. – 396 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека)
13. Консерватизм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 1998.
14. Куртуа С., Верт Н., панне Ж-Л та ін. Чорна книга комунізму: Злочини, терор і репресії. Пер. з фр. Я. Кравець. Львів: Афіша. 2008. 712 с.
15. Кухта Б. Нариси з історії європейської політичної думки. – Львів, 2008.
16. Куц Г.М. Класичні політичні ідеології: базові принципи та сучасні розбіжності. Політикус. 2015, № 2. С. 65-69.
17. Ленін В.І. Крах II Інтернаціоналу // Повн. збір.тв. Т.26. – С.205-209.
18. Ленін В.І. Про лозунг Сполучених Штатів Європи // Повн. збір.тв. Т.26. – С.331-335.
19. Ленін В.І. Військова програма пролетарської революції // Повн. збір.тв. Т.30. – С.125-136.
20. Ленін В.І. Держава і революція // Повн. збір.тв. Т.33.
21. Ленін В.І. Економіка і політика в епоху диктатури пролетаріату // Повн. збір.тв. Т.39. – С.255-258.
22. Ленін В.І. Про диктатуру пролетаріату // Повн. збір.тв. Т.39. – С.245-248.
23. Лібералізм : Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2002.
24. Манан П. Інтелектуальна історія лібералізму. Пер. з фр. Київ: Дух і літера, 2005. 206 с.
25. Мітчелл Д. Психоаналіз і фемінізм: Радикальна переоцінка психоаналізу Фрейда / перекл. з англ. І.Добропас і Т.Шмігер. – Львів: Астролябія, 2004.
26. Морарь М.В. Ідеологія в діяльності політичних партій: теорія та практика. Регіональні студії. 2019, №.16. С.24-28.

27. Націоналізм: Антологія/ Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2000.
28. Основи політичної науки: Курс лекцій за ред. Б.Кухти. – Ч.1: З історії політичної думки: від стародавності до наших днів/ Б.Кухта, А.Романюк, М.Поліщук, Л.Старецька. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Львів: Кальварія, 1997.
29. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2. 535 с.
30. Програма КІРС. – М., 1961.
31. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., Основи, 1995.
32. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки / Пер. з англ.. – К.: Основи, 1997.
33. Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Комуністична ідея у ХХ столітті / Пер. В.Каденко. – К.: Дух і Літера, 2007. – 810 с.
34. Романюк А. Політична доктрина націоналізму// Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Філософія. Вип. 11. – Ужгород: Вид-во Ужгородського національного ун-ту “Говерла”. 2009. – С.261-268.
35. Хто є хто в європейській та американській політичній науці: Малий політологічний словник / Б.Кухта, А.Романюк, М.Поліщук. З ред.. Б.Кухти. – Вид.2-ге, переробю і доп. – Львів: Кальварія, 1997.
36. Юраш А. Папа Іван Павло ІІ. – Харків: Фоліо, 2005.
37. Хохлов В., Башлаков С., Золотарьов В. Лібертаріанська перспектива. Від посткомунізму до вільного суспільства. Ніка-Центр, 2019. 336 с.
38. Ширер В. Злет і падіння Третього Рейху. Історія нацистської Німеччини. Т. 1-2. Наш формат, 2017/2022. 704 с./600 с.
39. A Companion to Contemporary Political Philosophy/ Ed. by Robert E.Goodin & Philip Pettit. – Oxford, 1995.
40. Calhoun C. Nationalism (2nd edition). – Buckingham, Open University Press. – 2002 – 164 p.
41. Druckman J., Green D. Advances in Experimental Political Science. Cambridge University Press, 2021. 670 p.
42. Encyklopedia Politologii / Pod red. prof. M.Żmigorzdzkiego. Т.4: Myśl społeczna i ruchy polityczne współczesnego świata. – Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2000. – 396 s.
43. Macridis R.C. Contemporary Political Ideologies. Movements and Regimes (5th edition). – HarperCollins Publishers. – 1992. – 321 p.
44. Miner B. The Concise Conservative Encyclopedia. 200 of the Most Important Ideas, Individuals, Incitements and Institutions That Have Shaped the Movement. – Free Press Paperbacks, 1996. – 318 p.
45. Pfothenauer S., Laurent B., Papageorgiou K., Stilgoe J. The politics of scaling // Social Studies of Science. 2021. Vol. 52. No. 1. P. 3-34.
46. Robertson D. The Routledge Dictionary of Politics. Third edition. – Routledge, London/ New York, 2004.
47. Rowls J. Lectures on the History of Political Philosophy. Harvard University Press. 2009. 496 p.
48. Tokarczyk R. Współczesne doktryny polityczne. Wydanie VIII. – Kantor Wydawniczy Zakamycze, 1998. – 582 s.
49. Watt W.M. Islamic Political Thought. Edinburg University Press. 2019. 186 p.

Інтернет-джерела:

1. Döring H., Manow P. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. URL: <http://www.parlgov.org/>
2. Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
3. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
4. Nations in Transit. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit>

5. Varieties of democracy. URL: <https://v-dem.net/>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Тема 1. Концептуальна логістика розвитку політичних доктрин у XX та XXI ст.

Основні підходи до визначення поняття політична ідеологія та політична доктрина, спільні та особливі властивості. Основні різновиди типологій: лінійна ліво-права, ліво-права у формі підкови, класифікації з використанням двох вісей. Чинники. Які сприяють збереженню ліво-правого поділу в політичному житті. Основні етапи розвитку політичних доктрин у XX і XXI ст.

Тема 2. Політичні доктрини лібералізму

Сутність поняття ліберал/ліберальний. Основні індикатори лібералізму. Етапи еволюції: класичний, демократичний, соціальний та неолібералізм. Умови та чинники формування та розвитку соціального лібералізму. Доробок Д. Кейнса та програма «Новий курс» Ф. Д. Рузвельта у США. Підстави поширення соціального лібералізму після Другої світової війни, Д.К. Гелбрейт. Колоквіум У. Ліпмана (1938), Товариство «Мон Пелерін», «чікагзькі хлопчики» в Чілі, Вашингтонський стандарт. Особливості шкіл неолібералізму: ліберальний реалізм, «Австрійська школа», «Чикагська школа», теорія суспільного вибору та лібертаріанізм. Особливості радикального централізму.

Тема 3. Політична доктрина консерватизму

Специфіка поняття «консерватизм/консерватор». Головні положення/цінності консерватизму: традиціоналізм, право і порядок, органіцизм, ієрархія і влада, власність. Етапи розвитку консерватизму. Традиціоналізм і консерватизм. «Оновлювальний» консерватизм і концепція «консервативної революції». Юліус Евола. Основні напрями консерватизму після Другої світової війни: патерналістський або прагматичний, радикальний та неоконсерватизм. Феномен «нових правих».

Тема 4. Політичні доктрини націоналізму

Особливість та багатоманітність підходів щодо означення націоналізму. Спільні положення/індикатори націоналізму: народ/нація, самовизначення, національна ідентичність. Плюралізм націоналізмів у першій половині XX ст. Зародження та еволюція політичної доктрини сіонізму, сутність сучасної концепції сіонізму. Афроамериканський націоналізм. Мартін Лютер Кінг. Антиколоніальний націоналізм. Націоналізм етнічних груп в європейських країнах.

Тема 5. Конфесійні суспільно-політичні доктрини

Суспільно-політична доктрина Римо-католицької церкви. Папські енцикліки. Другий Ватиканський собор. Теологія визволення. Суспільно-політична доктрина ісламізму. Фундаменталізм. Інші конфесійні суспільно-політичні доктрини.

Тема 6. Політична доктрина фашизму та націонал-соціалізму

Загальні та особливі характеристики фашизму і націонал-соціалізму. Головні індикатори: антираціоналізм, націоналізм, боротьба і війна, вождизм і елітаризм, соціалізм. відмінні підходи щодо держави, корпоративізму, модернізації, проблем расизму, терору як засобу суспільного контролю, до традицій, щодо зовнішньополітичних цілей. Розвиток ідей фашизму Б. Муссоліні,

Дж. Джентіле. Розвиток доктрини націонал-соціалізму: А. Гітлером, А. Розенбергом. Сучасні конструкції неофашизму.

Тема 7. Політичні доктрини комунізму

Ленінський етап становлення та розвитку комунізму. III Комінтерн. Постаті і спадщина Л. Троцького, К. Лібкнехта, Р. Люксембург. Етап сталінізму. Постаті А. Грамші, Д. Лукача. Процес десталінізації та повернення до ортодоксії. Рішення XX та XXII з'їздів КПРС. Стагнація ортодоксального комунізму та розвиток радикалізму. Феномен єврокомунізму. Маоїзм і реформи Ден Сяопіну. Сучасний етап розвитку. С. Жіжек.

Тема 8. Політична доктрина соціал-демократії та неомарксизм

Сутність поняття соціалізм, його співвідношення з поняттям комунізм. Основні положення: ставлення до капіталізму, проблема влади, політична боротьба, держава, питання власності, демократія. Розвиток політичної доктрини соціал-демократії у першій половині XX ст. Є. Бернштейн та К. Каутський. Конгрес Соціалістичного Інтернаціоналу у Франкфурті на Майні і концепція демократичного соціалізму. Концепція соціалізму У. Беверіджа. Бад-Годесберзька програма СДП ФРН. Концепція «третього шляху» Е. Гідденса та Т. Блера. Криза соціал-демократичних партій на початку XXI ст. Розвиток неомарксизму.

Тема 9. Політична доктрина анархізму

Особливості розвитку анархізму у першій половині XX ст. Головні індикатори анархізму. Проблеми свободи індивіда та безвладний або бездержавний формат. Анархізм і суспільна революція. Феномен насилля проти насилля. Проблема слухняності, дисципліни не дисциплінованих. Політика автономії особистості. Постанархізм.

Тема 10. Політичні доктрини популізму

Сутність поняття популізм, головні індикатори: народ, моральна сфера, демократія versus авторитаризм; антиінтелектуалізм, лідерство. Аграрний популізм. Економічний популізм у країнах Латинської Америки: Жетуліо Дорнелес Варгас, Хуан Домінго Перон. Популізм у демократичних країнах.

Тема 11. Політичні доктрини фемінізму

Особливість понять: фемінізм, маскулінізм, мізогінія. Фемінізм першої хвилі, суфражизм. Фемінізм другої хвилі. Проблеми поділу на публічну та приватну сфери, стать і гендер, рівність і відмінність. Радикальний фемінізм. Фемінізм третьої та четвертої хвилі.

Тема 12. Політичні доктрини екологізму

Особливість понять: екологізм, зелені та енвайроменталізм. Головні індикатори екологізму: екоцентризм, холізм, апокаліпсизм, біоцентрична рівність. Розвиток доктрин екологізму науковцями та експертами. Міжнародні екологічні конференції. Концепція сталого розвитку. Партії зелених і екологічні громадські організації і ініціативи.

6. Тематики та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Алгоритм розвитку політичних доктрин у XX і XXI ст.

1. Співвідношення понять «доктрина» й «ідеологія»
2. Теорія раціонального вибору
3. Неоінституціоналізм

Темі рефератів:

Ліво-правий вимір політичного простору

Основні категорії: політична доктрина, політична ідеологія, ліво-правий спектр, теорія раціонального вибору, неоінституціоналізм

Література:

1. Клаус фон Байме. Політичні теорії сучасності / Пер. з нім. М.Култаєвої та М.Бойченка. – К.: Стилос, 2008. – 396 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека)
2. Кухта Б. Нариси з історії європейської політичної думки. – Львів: Кальварія, 2008.
3. Політична думка XX-початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
4. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини XX- початку XXI ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
5. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

Політичні доктрини лібералізму

1. Ключові засади лібералізму.
2. Соціальний лібералізм: переваги і проблеми.
3. Неолібералізм.
4. Радикальний центризм.

Темі рефератів:

Людвіг фон Мізес: біографія і доробок

Основні категорії: лібералізм, неолібералізм, лібертаріанство, радикальний центризм

Література:

1. Лібералізм : Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2002.
2. Манан П. Інтелектуальна історія лібералізму. Пер. з фр. Київ: Дух і літера, 2005.
3. Політична думка XX-початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
4. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини XX- початку XXI ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
5. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

Політичні доктрини націоналізму

1. Сутність нації. Етнічна та політична нації.
2. Сутність націоналізму. Його різновиди.
3. Особливість сіонізму.

Теми рефератів:

Нація і раса

Основні категорії: нація, етнічна нація, політична нація, націоналізм, сіонізм, раса.

Література:

1. Націоналізм: Антологія/ Упоряд. О.проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2000.
2. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
3. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини ХХ- початку ХХІ ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
4. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

Тема 4

Політична доктрина анархізму

1. Особливість політичного анархізму першої половини ХХ ст.
2. Радикальний анархізм.
3. Анархізм і антиглобалізм.

Теми рефератів:

Н. Махно, як символ анархізму

Основні категорії: анархія, анархізм, антиглобалізм, свобода особи.

Література:

1. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
2. Хохлов В., Башлаков С., Золотарьов В. Лібертаріанська перспектива. Від посткомунізму до вільного суспільства. Ніка-Центр, 2019. 336 с.
3. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.
4. Newman S. Postanarchism. Warszawa: Książka i Prasa. 2022.

Тема 5

Політичні доктрини фемінізму

1. Особливість руху суфражисток у першій половині ХХ ст.
2. Головні концептуальні питання фемінізму «другої» хвилі.
3. Фемінізм «третьої» та «четвертої» хвиль.

Теми рефератів:

Сексуальні меншини та їхній вплив на політичний процес демократичних країн

Основні категорії: суфражизм, фемінізм, неофемінізм, гендер, стать, паєрархат, сексуальна політика.

Література:

1. Бабенко С.С. Соціологія гендеру: навчально-методичний посібник – ХНУ имени В.Н. Каразіна, 2008 г.
2. Мітчелл Д. Психологія і фемінізм: Радикальна переоцінка психоаналізу Фрейда / перекл. з англ. І.Добропас і Т.Шмігер. – Львів: Астролябія, 2004.
3. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
4. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини ХХ- початку ХХІ ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
5. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

Тема 6

Політичні доктрини популізму

1. Сутність феномену популізм.
2. Аграрний популізм.
3. Популізм в демократичних країнах.

Темі рефератів:

Популізм українських політичних партій

Основні категорії: популізм, народ, еліта, свобода, демократія.

Література:

1. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
2. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини ХХ- початку ХХІ ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
3. Романюк А. Популізм в Україні: адаптація класики чи новий різновид // Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри. В 3 кн. Кн. 3. Антропологічні, суспільно-політичні та інституційні виміри розвитку демократії в Україні : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України, д-ра філос.наук, проф. В. П. Мельника ; [А. С. Романюк, Г. В. Шипунов, А. Ф. Колодій та ін.]. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 364-386.
4. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

Тема 7

Радикальні політичні доктрини

1. Антигуманна сутність комунізму.
2. Мусульманський фундаменталізм.
3. Політичний радикалізм.

Темі рефератів:

Міжнародний тероризм: трансформація змісту та форми
Рашизм як форма міжнародного тероризму

Основні категорії: екстремізм, радикалізм, фундаменталізм, терор.

Література:

1. Безансон А. Лихо століття: Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту. Київ: Пульсари, 2007.
2. Еспозіто Д. Ісламська загроза. Міф чи реальність?/Переклад з англ. І.Саповського. – Львів: Кальварія, 2004.
3. Куртуа С., Верт Н., панне Ж-Л та ін. Чорна книга комунізму: Злочини, терор і репресії. Пер. з фр. Я. Кравець. Львів: Афіша. 2008. 712 с.
4. Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: у 2-х т. За ред. Н.М.Хоми. Львів: Новий Світ – 2000. 2017. Т.2.
5. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини ХХ- початку ХХІ ст.: навч. посібник. – Київ: Знання, 2011. – 255 с.
6. Heywood A. Political Ideologies. An Introduction. 7th edition. 2021.

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Концептуальна логістика розвитку політичних доктрин у ХХ і ХХІ ст.	7
2	Тема 2. Політичні доктрини лібералізму	4
3	Тема 3. Політична доктрина консерватизму	4
4	Тема 4. Політичні доктрини націоналізму	4
5	Тема 5. Конфесійні суспільно-політичні доктрини	4
6	Тема 6. Політична доктрина фашизму та націонал-соціалізму	4
7	Тема 7. Політичні доктрини комунізму	4
8	Тема 8. Політична доктрина соціал-демократії та неомарксизм	4
9	Тема 9. Політична доктрина анархізму	4
10	Тема 10. Політичні доктрини популізму	4
11	Тема 11. Політичні доктрини фемінізму	4
12	Тема 12. Політичні доктрини екологізму	4
Разом		51

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз статистичних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються головню: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також

презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи. Розрахункова робота буде обговорюватись і виконуватись в рамках лекцій, семінарів, а також самостійної роботи.

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студентів з курсу «Політичні доктрини ХХ і ХХІ ст.» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30);
- контрольні заміри (модулі) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 20);
- екзамен – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студентів впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання і розрахункової роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно, "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма підсумкового контролю – екзамен у комбінованій (усній і тестовій) формі в кінці семестру. Мінімальна кількість балів для допуску студентів до екзамену становить 26 балів. Якщо студент(-ка) отримує 25 балів і менше, він(вона) екзамен складає по талону № 2.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На іспиті студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Екзамен
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре

3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)

1. У чому виявляються спільні характеристики та особливості між політичною ідеологією та політичною доктриною?
2. Чим зумовлена еволюція поділу політичних доктрин на «ліві» та «праві». Наскільки цей поділ залишився актуальним сьогодні?
3. Яку роль відіграли і продовжують відігравати в розвитку політичної думки право та історія?
4. Які етапи розвитку пройшла політична думка?
5. Поясніть теоретико-методологічне значення теорії систем.
6. В чому полягала сутність біхевіоральної революції в політичній науці?
7. В чому полягало теоретико-методологічне та політичне значення теорії модернізації?
8. Яке місце в розвитку політичної думки належить теорії раціонального вибору?
9. Місце структурного функціоналізму в розвитку політичної думки.
10. Місце постмодернізму в розвитку політичної думки.
11. Визначити спільне й особливе між «старим» і «новим» інституціоналізмом?
12. В чому полягало теоретико-методологічне та політичне значення теорії ігор і розроблених моделей ігор?
13. Як консерватизм трактує особу, свободу особи?
14. У чому виявляється сутність органіцизму в консерватизмі?
15. Як консерватизм трактує суспільство?
16. Чим зумовлено існування авторитарного напрямку в консерватизмі першої половини ХХ ст.?
17. Чи ми можемо вважати авторитарний напрям у німецькому консерватизмі передтечею націонал-соціалізму? Чому?
18. У чому полягала сутність «консервативної революції»?
19. Що спільного і в чому полягала відмінність між авторитарним консерватизмом першої половини ХХ ст. і націонал-соціалізмом у Німеччині?
20. Пояснити місце, роль і сутність традиціоналізму в консерватизмі?
21. Чим зумовлений зв'язок між консерватизмом і релігією?
22. У чому виявляється сутність лібертаризму? Визначте його позиціонування щодо неолібералізму та консерватизму.
23. Що спільного і в чому полягали відмінності між патерналістським консерватизмом і соціальним лібералізмом?
24. Чим був зумовлений антикомунізм консерватизму?
25. Що таке неоконсерватизм?
26. Дайте характеристику Руху нових правих у Європі.
27. Чи ми можемо говорити про кризу консерватизму наприкінці ХХ ст.?
28. У чому полягає сутність феномену націоналізму?
29. Що мають спільного і в чому полягають особливості націоналізмів, які опираються на етнокультурну та політичну моделі нації?
30. Як можна пояснити, що в США, де вперше сформувалась модель політичної нації, отримав розвиток етнокультурний націоналізм афроамериканців?
31. У чому виявляється суть значення національної ідентифікації для націоналізму?
32. Охарактеризувати політичні погляди М.Л.Кінга.
33. Охарактеризувати концептуальні положення індійського націоналізму.
34. Що спільного і в чому полягають особливості націоналізму та націонал-соціалізму?

35. Чому сїонїзм як рїзновид нацїоналїзму продовжив своє існування пїсля створення нацїональної держави Ізраїль?
36. Як спїввїдносяться нацїоналїзм і демократїя?
37. У чому полягає особливїсть становлення та розвитку нацїоналїзмів у країнaх Африки?
38. Як спїввїдносяться мїж собою нацїоналїзм і права та свободи особи?
39. Чим зумовлена актуалїзацїя нацїоналїзму в Бельгїї, Іспанїї, Канадї та Сполученому Королївствї?
40. Яка особливїсть нацїоналїзму 90-х рокїв ХХ ст.?
41. У чому полягає сутнїсть концепцїї індївїда в доктринах лїбералїзму?
42. У чому полягає сутнїсть концепцїї свободи в доктринах лїбералїзму?
43. Яка сутнїсть концепцїї рацїоналїзму в доктринах лїбералїзму?
44. У чому полягає сутнїсть концепцїї толерантностї та плїуралїзму в доктринах лїбералїзму?
45. Яка сутнїсть концепцїї кейнсіанїзму в доктринї лїбералїзму?
46. Сутнїсть доктрини соцїального лїбералїзму?
47. Які головнї характеристики напрями «лїберального реалїзму»?
48. Які головнї характеристики напрями «Австрїйської школи»?
49. Які головнї характеристики напрями «Чиказької школи»?
50. Які головнї характеристики напрями «суспїльного вибору»?
51. Які головнї характеристики напрями «лїбертарїзму»?
52. Які особливостї були притаманнї розвитку лїбералїзму у 90-тї роки ХХ сторїччя?
53. Які суспїльно-полїтичнї та історичнї передумови формування полїтичної доктрини фашизму та нацїонал-соцїалїзму?
54. У чому полягає широке та вузьке розуміння фашизму?
55. У чому виявлявся антирацїоналїзм полїтичних доктрин фашизму та нацїонал-соцїалїзму?
56. Яку роль вїдїгравав нацїоналїзм у полїтичних доктринах фашизму та нацїонал-соцїалїзму?
57. Яку роль вїдїгравала концепцїя боротьби та вїйни в полїтичних доктринах фашизму та нацїонал-соцїалїзму?
58. Яку роль вїдїгравав вождїзм та елїтарїзм у полїтичних доктринах фашизму та нацїонал-соцїалїзму?
59. Які особливостї полїтичних доктрин фашизму та нацїонал-соцїалїзму?
60. Охарактеризувати полїтичнї погляди Б.Муссолїні.
61. Охарактеризувати полїтичнї погляди Дж.Джентїле.
62. Охарактеризувати полїтичнї погляди А.Гїтлера.
63. Охарактеризувати полїтичнї погляди А.Розенберга.
64. Дати полїтичну оцїнку нацїонал-соцїалїзму.
65. Дати характеристику понятя полїтичної та етнїчної нацїї.
66. Що було характерне для поглядів М. Барреса та Ш. Морраса?
67. Які були причини формування теорїї сїонїзму наприкінцї ХІХ ст.?
68. Яку роль вїдїграв Т. Герцль у концептуальному та інституцїйному оформленнї сїонїзму?
69. Яку роль вїдїграли М. Р. Деламаї та С. Брїггс у формуванні конструкцїї негрїтянського нацїоналїзму?
70. Яку роль вїдїграв Малкольм Х у формуванні нацїональної свїдомостї афроамериканцїв?
71. Яке значення діяльностї М.Л. Кїнга щодо захисту громадянських прав і свобод.
72. У чому полягала особливїсть індїйського нацїоналїзму?
73. Охарактеризувати концепцїї панафриканїзму та негрїтїюду.

74. Дати характеристику відмінностей між доктринами соціалізму та комунізму, які були властиві першій половині ХХ ст.

75. Охарактеризувати погляди Е. Бернштейна.

76. Охарактеризувати погляди К. Каутського.

77. Охарактеризувати концепцію демократичного соціалізму.

78. Яке значення для розвитку соціал-демократії мав творчий доробок Чарльза Ентоні Кросленда та Бад-Годесбергської програми СДП ФРН?

79. Охарактеризувати погляди Е. Гідденса.

80. Охарактеризувати концепцію «третьої дороги».

81. Охарактеризувати сутність неомарксизму та творчого доробку М. Хоркхаймера.

82. Охарактеризувати творчий доробок Г. Маркізе та Ю. Хабермаса.

83. Охарактеризувати творчий доробок В.І. Леніна.

84. Охарактеризувати творчий доробок Л. Троцького.

85. На яких засадах ґрунтувався ІІІ Комуністичний Інтернаціонал?

86. Яка суть теоретичної та практичної складової сталінізму.

87. Охарактеризувати творчий доробок А. Грамші та Д. Лукача.

88. Охарактеризувати розвиток доктрини комунізму за М.С. Хрущова.

89. Які головні положення єврокомунізму?

90. Розвиток доктрини комунізму за Л. Брежнєва. Доктрина Брежнєва.

91. Які головні положення маоїзму?

92. Яке значення мала творча спадщина Папи Лева ХІІІ для розвитку суспільно-політичної доктрини Римо-католицької церкви?

93. Яке значення мала творча спадщина Папи Яна/Івана ХХІІІ для розвитку суспільно-політичної доктрини Римо-католицької церкви?

94. Яке значення мав Другий Ватиканський собор для розвитку суспільно-політичної доктрини Римо-католицької церкви?

95. Яке значення мала творча спадщина Папи Івана Павла ІІ для розвитку суспільно-політичної доктрини Римо-католицької церкви?

96. Охарактеризувати концептуальні положення теології визволення.

97. Яку роль відіграли Джамаль аль-Дін аль-Афгані та Мухаммед Абдо у формуванні модерністського напрямку ісламізму?

98. Яку роль відіграв Мустафа Кемаль Ататюрк та Гамаль Абдель Насер у формуванні модерністського напрямку ісламізму?

99. Які концептуальні засади властиві поглядам Хасана аль Банни та організації «Брати мусульмани»?

100. Яку роль відіграв аятола Рухолла Мусаві Хомейні у формуванні ісламського фундаменталізму?

101. Охарактеризувати екстремістські фундаменталістські ісламські організації та рухи.

102. Дати концептуальну характеристику фемінізму першої хвилі.
103. Охарактеризувати головних концептуальних положень фемінізму другої хвилі.
104. Які головні концептуальні положення ліберального неофемінізму?
105. Які головні концептуальні положення соціалістичного неофемінізму?
106. Охарактеризувати головні концептуальні положення радикального неофемінізму.
Творчий доробок К. Міллет та Ш. Файерстоун.
107. Які головні концептуальні положення лесбійського та культурного неофемінізму?
108. Які головні концептуальні положення фемінізму третьої хвилі?
109. Які головні концептуальні положення популізму?
110. Охарактеризувати головні концептуальні положення апризму, жетулізму та перонізму.
111. Які головні концептуальні положення популізму нових правих партій у країнах Західної Європи?
112. Охарактеризувати головні концептуальні положення популізму у країнах Центральної та Східної Європи.
113. Які головні концептуальні положення екологізму?
114. Охарактеризувати творчий доробок науковців та експертів щодо доктрини екологізму.
115. Яке значення Стокгольмської конференції ООН щодо розвитку екологізму?
116. Охарактеризувати II Конференцію ООН в Ріо-де-Жанейро щодо розвитку екологізму.
117. Який внесок у розвиток екологізму зробили партії зелених?
118. Охарактеризувати міжнародні екологічні організації.
119. Рашизм як форма неоімперіалізму.